

FRANCESC
JOVER

Castanyer, personatge singular

El retaule de la Capella de la Comunió de la parròquia del Salvador a Cocentaina, com el d'altres esglésies, son atrevides, capdavanteres i plenes de personalitat. Mai es va sotmetre als destinataris de la seva obra.

Vull sumar-me personalment al dol dels alcoians, i el de tots els valencians, per la pèrdua d'un personatge tan singular com fou Ramon Castanyer. Tot i no haver-lo seguit de prop com a professor, estic convençut que Castanyer ha creat escola. No solament escola artística, sinó també escola humana. La seva aportació a l'art contemporani ha sigut significativa perquè ho ha fet des d'una doble vessant, històrica i humana. Els monumentals quadres que feu al mas d'Agres sobre la revolució del petroli alcoià, van més enllà d'un domini de composició, dibuix i color; son testimoni de drames socials concrets el mateix que el «Guernica», els «Afusellaments de Madrid», etc. En el seu dia ja va dir Adrian Espí que eren escenes històriques necessàries a la història d'Alcoi i la pinacoteca local.

Ramon no era un pintor

convencional, va aconseguir enriquir l'art contemporani des de les seves pròpies particularitats, no sols la temàtica laica, també la religiosa. El retaule de la Capella de la Comunió de la parròquia del Salvador a Cocentaina, com el d'altres esglésies, son atrevides, capdavanteres i plenes de personalitat. Mai es va sotmetre als destinataris de la seva obra. Referent a Cocentaina, vaig ser testimoni indirecte en la comanda que li va fer mossèn Rafael Riera Puchol. Era abans de convocar-se el Concili Segon del Vaticà i li van donar llibertat per compondre el tema, això si, havia de fer referència al sopar de divendres sant per estar lligat a la capella de la comunió.

Per contextualitzar l'època, dir que l'església del Raval de Cocentaina va estar sense rector des del temps de la Segona República.

Als anys cinquanta i pocs, va ser anomenat el primer rectoret

jove, mossèn Riera, de l'escola de postguerra. No més prendre possessió va començar a reestructurar els parroquians i la fàbrica de l'església on hi havia signes evidents d'haver sigut magatzem de material bèllic.

El retaule de Ramon una volta acabat sembla que va quedar a gust del rector. Els que no van quedar plenament satisfets foren alguns parroquians, tot i que mai no s'enfrontaren al rector obertament. Va passar el temps, van canviar de rector i el tema del retaule va quedar per a alguns com un marró del mossèn anterior.

El retaule fou pintat sobre un suport de llenç molt dolent i col·locat en una paret insuficientment preparada, possiblement per la manca de recursos econòmics, cosa que va ser corregida per la creativitat i talent de Castanyer. Amb motiu de l'inadequat suport, vaig poder comprovar fa alguns anys el deteriorament per humitats

que el retaule patia en la part baixa.

Anys després, amb motiu d'interessar-me per una pila baptismal renaixentista que va desaparèixer d'aquesta església, em van dir que havia sigut destruïda, i afegiren que el retaule de Castañer va estar a punt també de ser destruït.

Se que Castañer va haver de suportar crítiques d'alguna obra religiosa per la manca de devoció que despertaven, deien. Eren els intolerants de sempre que no entenen ni accepten altre estil pictòric que el barroc i efeminat.

Amb motiu del traspàs de l'artista i el fet que no s'ha valorat suficientment algunes d'aquestes obres espectaculars, s'havia de fer un reconeixement públic per posar l'obra al lloc artístic i religiós que li correspon. És el menys que pot fer-se a un personatge de la categoria humana i artística com Ramon Castañer.

fran.jodo@gmail.com

PARAULES
SENSE
LLETRA

CARLOS MERCHÁN

jcarlosmm62@hotmail.com

RAMÓN CASTAÑER

Muy al principio de mi llegada a Alcoy y estando en casa de un recién conocido, me llamó la atención un cuadro que colgaba en la pared al lado de otros más o menos convencionales o convencionalmente pintados con el único fin de ir a parar a la pared y hacer juego con las cortinas. Aquel cuadro tenía algo. Llamaba poderosamente la atención la rotundidad y la frescura de su factura, como si se hubiera pintado solo un par de horas antes. El cuadro hablaba y, en ese momento, me hablaba a mí, alto y claro.

Se trataba de una marina pero el tratamiento no era el habitual. Tuve que acercarme para intentar descifrar la técnica con la que había sido hecho. Y me sorprendió bastante descubrir que el cuadro había sido pintado con cuatro o cinco tonos de rotulador. Me parecía asombroso que alguien con un material tan poco habitual o tan poco versátil (cosas de mi supina ignorancia) hubiera sido capaz de conseguir tanta credibilidad, tanta autenticidad, tanta vida. Naturalmente enseguida pregunté por el autor con esa curiosidad casi infantil que aún conservo, a Dios gracias, para según qué cosas.

– Es de Ramón Castañer.

Reconozco que me sentí avergonzado cuando tuve que contestar que no tenía ni idea de quién era Ramón Castañer pero que me parecía asombrosamente bueno y me permitió la licencia de aconsejarle al anfitrión que dejara esa pared sola para ese cuadro y quitara el resto. A su vez él me animó a visitar la iglesia de los Salesianos. No sé si me hizo caso pero yo seguí a pies juntillas su recomendación y ese mismo día estaba debajo de una de las obras más impresionantes que se me ha dado ver en esta caja de sorpresas que es Alcoy. El trabajo es titánico. No se ve cansancio, ni fragmentos dejados al albur, ni efectismos. Los frescos son rotundos, sólidos. El dibujo estremece, los escorzos, el sabio aprovechamiento de las curvas en las pechinas. Inevitablemente me vino Miguel Ángel a la cabeza, Miguel Ángel y todo el Renacimiento en comandita y una oleada de respeto y admiración me sacudió como un escalofrío. Luego vinieron "El arrastre de Peyetes", fuerza brutal, monocromía en endecasílabos pintados, en la escalera del Ayuntamiento y sobre todo, la antológica que ofreció la Cam hace unos años. Ahí me sorprendió vivamente reconocer la inquieta búsqueda del que no se conforma con un hallazgo que explota ad nauseam. Cada obra de Castañer es la busca barojiana de los pinceles, cada cuadro un intento de crear otro lenguaje, otro universo que es lo que, en puridad, le corresponde a cualquier creativo.

Esta vez no llegó a tiempo. Me queda la pena de no haber conocido más que a la obra y no al hombre que, según todos los indicios, era bueno en el buen sentido de la palabra.

Decía no hace mucho que no andamos muy allá de genios. Y que vayan desapareciendo nos mete de hoz y coz en la más triste orfandad.

Buen tránsito, maestro.